

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

ДРУГА СЕКЦІЯ

СПРАВА “ТІМОТІЄВИЧ проти УКРАЇНИ”

(Заява № 63158/00)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

8 листопада 2005 року

Це рішення стане остаточним за обставин, визначених пунктом 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі „Тімотієвич проти України”,

Європейський суд з прав людини (друга секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

п. Ж.-П. КОСТА, Голова,

п. А.Б. БАКА,

п. Р. ТЮРМЕН,

п. К. ЮНГВІРТ,

п. В. БУТКЕВИЧ,

п. М. УГРЕХЕЛІДЗЕ,

пані А.МУЛАРОНІ, *судді*,

та пані С.ДОЛЛЄ, *Секретар секції*,

після обговорення в нарачій кімнаті 18 жовтня 2005 року,

виносить таке рішення, що було прийняте цього дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена за заявою (№ 63158/00), поданою проти України до Європейської Комісії з прав людини (далі - Комісія) відповідно до колишньої статті 25 Конвенції про захист прав і основних свобод людини (далі – Конвенція) громадянином України, п. Дмитром Дмитровичем Тімотієвичем (далі – заявник), 29 червня 1998 року.

2. Уряд України (далі - Уряд) представляли його Уповноважені - пані Зоряна Бортновська, яке далі замінила пані Валерія Лутковська.

3. Заявник стверджував, що провадження у його справі було несправедливим, оскільки остаточне рішення, винесене на його користь, було скасоване і, начебто, до цього часу не винесено жодного остаточного рішення. Посилаючись на статтю 1 Протоколу № 1 до Конвенції, заявник скаржить на втручання у його майнові права, спричинене скасуванням остаточного рішення, яким йому було присуджено компенсацію. Він також скаржить, що йому було завдано шкоди в результаті триваючого стану непевності щодо долі його майна.

4. Заява була передана Суду 1 листопада 1998 року, коли вступив у силу Протокол № 11 до Конвенції (пункт 2 статті 5 Протоколу № 11).

5. Заява була розподілена другій секції Суду (пункт 1 Правила 52 Регламенту Суду). У межах цієї секції палата, яка розглядатиме справу (пункт 1 статті 27 Конвенції), була сформована, як передбачено пунктом 1 Правила 26.

6. Частковою ухвалою від 25 березня 2003 року певні аспекти заяви були комуніковані Уряду-відповідачу для надання зауважень. 18 травня 2004 року остаточною ухвалою щодо прийнятності згадана заява була визнана частково прийнятною.

7. 1 листопада 2004 року Суд змінив склад секції (пункт 1 Правила 25). Ця справа була передана до другої секції у новому складі (пункт 1 Правила 52).

8. І Уряд і заявник надали зауваження щодо суті (пункт 1 Правила 59).

ФАКТИ

9. Заявник народився у 1938 році і проживає у селі Красноярському Донецької області, Україна. Тимчасово він проживає у селі Калинівці Вінницької області, Україна.

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

10. Обставини справи, які стосуються частини заяви, визнаної прийнятною, можуть бути викладені таким чином.

11. 2 вересня 1988 року заявник звернувся до Добропільського міського суду (далі - ДМС) з позовом до шахти „Білицька” (ім. “ХХІ з’їзду КПРС”) у м. Добропілля (далі - шахта „Білицька”) та радгоспу “Добропільський”, вимагаючи відшкодування шкоди, завданої його будинку підземними роботами.

12. Протягом вересня 1988 року та травня 1998 року справа декілька разів розглядалась ДМС та Донецьким обласним судом (далі - ДОС).

13. Рішенням від 30 травня 1994 року ДМС визнав відповідачів відповідальними за шкоду, завдану будинку заявника. Він зобов’язав їх збудувати заявникові до 1 липня 1995 року новий будинок, рівнозначний тому, який було пошкоджено, і виплатити йому компенсацію. ДМС зазначив, що новий будинок має бути площею 76,64 кв. м., мати три кімнати для проживання, підсобні приміщення і надвірні приміщення на земельній ділянці розміром 0,25 га, обнесений парканом. Він також зобов’язав виплатити заявнику та його дружині по 2 627 925 крб. кожному, на відшкодування шкоди майну, яке знаходилось у пошкодженому будинку, а також витрат на експертизи та державне мито. Зокрема, ДМС вирішив:

„Зобов’язати шахту “Білицьку” і радгосп “Добропільський” в дольовому порядку відшкодувати завдану матеріальну шкоду в натурі [], побудувавши йому в селі Красноярському на земельній ділянці 0,25 га житловий будинок площею 76,64 кв. м, який має складатись з двох спалень, гостьової і підсобних приміщень: кухні, передньої, ванної, туалетної з надвірними будівлями: тамбуром (верандою), підвалом, гаражем, госпблоком, до складу якого мають входити: літня кухня, приміщення для розміщення домашньої худоби, птахів, зберігання кормів, вугілля, дров, і обнесенням ділянки парканом з благоустроєм: асфальтуванням двору і вимощенням, насадженнями навколо будинку в строк до 1 липня 1995 року.

Зобов’язати шахту “Білицьку” і радгосп “Добропільський” відшкодувати матеріальну шкоду, завдану псуванням майна по 2 627 925 крб. кожному”.

14. 11 липня 1994 року Донецький обласний суд підтримав рішення від 30 травня 1994 року, яке того ж дня стало остаточним.

15. Оскаржуване виконавче провадження виникло після невиконання відповідачами рішення від 30 травня 1994 року. Двома основними рішеннями передбачалось таке:

- по-перше, рішення, яким ДМС 14 листопада 1996 року підтвердив рішення, винесене на користь заявника, і зобов’язав відповідачів відшкодувати заявнику до 14 лютого 1997 року 70 054,70 грн. за його витрати, пов’язані з будівництвом нового будинку;

- по-друге, рішення, яким ДОС залишив в силі попереднє рішення, яке, таким чином, стало остаточним і підлягало виконанню.

16. 10 вересня 1997 року Президія ДОС задовольнила протест виконуючого обов’язки прокурора Донецької області і скасувала ухвали від 14 листопада 1996 року та 13 січня 1997 року і направила справу заявника на новий розгляд до ДМС.

17. 15 травня 1998 року Генеральний прокурор вніс до Верховного Суду новий протест, вимагаючи перегляду справи заявника в порядку нагляду. Постановою від 10 червня 1998 року Верховний Суд скасував рішення від 30 травня 1994 року, винесене на користь заявника. Він також направив справу до ДМС на новий розгляд. Зокрема, зазначалось, що при вирішенні питання про те, що відповідачі мають побудувати заявнику новий будинок, суди не визначили дійсних причин деформації будинку. Він також зазначав, що присуджена компенсація не відповідала фактичному рівню інфляції чи існуючому рівню ціни на будівлю та будівельні витрати.

18. 7 червня 1999 року ДМС вирішив не розглядати позов заявника, оскільки він не з’явився в судові засідання 16 листопада та 7 грудня 1998 року, 9 лютого, 16 березня, 19 квітня та 4 і 17 травня 1999 року.

19. 1 вересня 1999 року Президія ДОС розглянула протест Голови суду та скасувала ухвалу від 7 червня 1999 року і направила справу на новий розгляд у той же суд. Президія також винесла окрему ухвалу щодо тривалості провадження у справі заявника та тієї обставини, що заявник не був належним чином повідомлений про слухання його справи і, таким чином, був неспроможний відвідувати їх.

20. 25 лютого 2000 року сторони до суду не з’явилися. Того ж дня ДМС вирішив не розглядати позов заявника з огляду на те, що він не з’явився в судові засідання. 2 серпня 2000 року голова ДОС задовольнив протест свого заступника та скасував цю ухвалу, а справу направили на новий розгляд.

21. Справа переглядалась багато разів (див. ухвалу від 18 травня 2004 року у справі “Тімотієвич проти України”, заява № 63158/00). 13 квітня та 24 травня 2001 року ДМС відкладав розгляд справи з огляду на неявку заявника в судові засідання. 18 червня 2001 року заявник знову не з’явився в судові засідання. У результаті ДМС не розглянув позов заявника. Заявник не звертався з апеляцією.

22. 19 червня 2001 року заявник звернувся до ДМС з проханням призупинити провадження у справі з огляду на розгляд його заяви Європейським судом з прав людини.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

23. Відповідні положення національного законодавства наведені у рішенні у справі “Світлана Науменко проти України” (заява № 41984/98, п. 65, рішення від 9 листопада 2004 року).

ПРАВО

I. ПОПЕРЕДНІЙ РОЗГЛЯД ЩОДО ОБСЯГУ СПРАВИ

24. Суд зазначає, що після винесення остаточної ухвали щодо прийнятності заявник подавав нові скарги. Вони стосувались стверджуваної неспроможності національних органів забезпечити його належним чином функціонуючим електрокардіо- стимулятором, поганої операції на сечовому та жовчному міхурах, стверджуваного вбивства його сина, конфіскації земельного сертифікату, неспроможності Державного Ощадного Банку повернути його та його дружини заощадження, відмови держави надати йому новий автомобіль Автозас-Деу і загалом, поганого стану здоров'я його і його дружини. Він також скаржився, посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції, на його та його дружини страждання від незаконної поведінки державних органів.

25. Суд повторює, що він вже визначив обсяг справи у своїй ухвалі щодо прийнятності від 18 травня 2004 року. Проте, Суд не вважає необхідним роз'єднувати ці нові скарги для окремого розгляду, оскільки вони є повністю необґрунтованими. У матеріалах справи немає нічого, що б розкривало будь-які ознаки порушення Конвенції у цьому зв'язку. Таким чином, ці скарги мають бути відхилені, як повністю необґрунтовані відповідно до пунктів 3 та 4 статті 35 *in fine* Конвенції.

26. Суд повторює, що у його ухвалі від 18 травня 2004 року, прийнятними були визнані лише скарги за пунктом 1 статті 6 Конвенції та статтею 1 Протоколу № 1 щодо справедливості провадження і порушення майнових прав. Він зазначає, що остаточні судові рішення у цій справі, які надавали заявнику права, чотири рази скасовувались в порядку нагляду:

- постановою ДОС від 10 вересня 1997 року були скасовані ухвали від 14 листопада 1996 року і 13 січня 1997 року (див. пункти 15-16 вище);
- 10 червня 1998 року Верховний Суд скасував рішення від 30 травня 1998 року, яким заявнику було присуджено компенсацію шляхом виплати грошових коштів та будівництва нового будинку (див. пункти 13 та 16 вище);
- 1 вересня 1999 року голова ДОС скасував ухвалу ДМС від 7 червня 1999 року про відмову у розгляді справи (див. пункт 19 вище);
- 2 серпня 2000 року Президія ДОС скасувала другу ухвалу ДМС від 25 лютого 2000 року про відмову у розгляді справи (див. пункт 20 вище).

27. Щодо постанови від 10 вересня 1997 року Суд зауважує, що вона була винесена до моменту набуття Конвенцією чинності для України. Таким чином, ця частина скарг заявника має бути відхилена як така, що не відповідає принципу *ratione materiae* (пункти 3 та 4 статті 35 *in fine* Конвенції). Щодо скасування ухвал від 7 червня 1999 року та 25 лютого 2000 року, то Суд вважає, що вони були винесені на користь заявника і стосувались процесуальних аспектів справи, тобто вони не стосувались остаточного визначення цивільних прав і обов'язків заявника. Суд вважає, таким чином, що немає необхідності окремо розглядати ці питання (див. *mutatis mutandis*, ухвала від 6 квітня 2004 року у справі “Скубенко проти України”, заява № 41152/98).

28. Щодо скасування 10 червня 1998 року Верховним Судом рішення від 30 травня 1994 року за протестом Генерального прокурора Суд зазначає, що ця ухвала підпадає під його компетенцію і формує основу для детального розгляду справи по суті.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

29. Заявник скаржився про відсутність справедливості при розгляді його справи. Зокрема, він скаржився на скасування Верховним Судом за протестом Генеральної Прокуратури остаточного рішення, винесеного на його користь. Він посилається на пункт 1 статті 6 Конвенції, який у відповідній частині передбачає таке:

„Кожен при вирішенні питання щодо його цивільних прав та обов’язків ... має право на справедливий і відкритий розгляд упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом ...”

30. Уряд зазначав, що перегляд в порядку нагляду рішень, винесених на користь заявника, не порушував принципи верховенства права і правової певності. Вони зазначали, що протест не міг бути застосований довільно, оскільки ця процедура була прозорою, передбачуваною та використовувалась громадянами, як ефективний механізм оскарження судових рішень. Більше того, Уряд відзначав, що заявник порушував процедуру перегляду в порядку нагляду за власною ініціативою, звертаючись з клопотаннями і скаргами до Генерального прокурора.

31. Заявник не погоджувався.

32. Суд зазначає, що у цій справі, в результаті протесту, внесеного Генеральним прокурором, Верховний Суд України 10 червня 1998 року скасував рішення від 30 травня 1994 року, яке вже набуло статусу остаточного і підлягало виконанню, повернувши справу на новий розгляд по суті до суду I інстанції. Суд вже встановлював порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у аналогічних справах щодо України, зазначаючи, що такі заходи є несумісними з принципами верховенства права і правової певності, закріплені у цьому положенні (див. справи “Совтрансавто-Холдинг проти України”, заява № 48553/99, п.77, ЄСПЛ 2002-VII; “Трегубенко проти України”, заява № 61333/00, п.п. 44-45, від 2 листопада 2004 року; “Світлана Науменко проти України”, заява № 41984/98, п. 92, від 9 листопада 2004 року).

33. Суд не вбачає жодних підстав, за яких він мав би відійти від цієї практики. Таким чином, він вирішує, що тут було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції з огляду на скасування рішення, винесеного на користь заявника, яке набуло статусу остаточного і підлягало виконанню.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 1 ПРОТОКОЛУ № 1 ДО КОНВЕНЦІЇ

34. Заявник скаржиться, що скасування остаточного рішення від 30 травня 1994 року, яким було встановлене його право на компенсацію витрат на будівництво нового будинку, становило незаконне втручання у його право на мирне володіння своїм майном. Він посилається на статтю 1 Протоколу № 1 до Конвенції, яка у відповідній частині передбачає таке:

“Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений свого майна, інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права.

Попередні положення, однак, ніяким чином не обмежують право держави запроваджувати такі закони, які, на її думку, необхідні для здійснення контролю за використанням майна відповідно до загальних інтересів...”

35. Уряд зазначав, що ця заява не може розглядатись у світлі рішень у справах “*Brumărescu v. Romania*” ([GC], заява № 28342/95, ЄСПЛ 1999-VII) чи “*Совтрансавто-Холдинг проти України*” (заява № 48553/99, п.77, ЄСПЛ 2002-VII). Зокрема, вони зазначали, що рішення у цій справі було скасоване і справа була направлена на новий розгляд з метою відновлення прав заявника, які були порушені незаконним рішенням. Більше того, скасуванням рішення від 30 травня 1994 року Верховний Суд виправив помилки суду I інстанції і обласного суду, які створили перешкоди для відновлення майнових прав заявника. Вони зазначали, що скасування рішення від 30 травня 1994 року не завдало шкоди правам заявника.

36. Заявник не погоджувався. Він зазначав, що скасування цього остаточного рішення завдало йому шкоди. Зокрема, він зазначав, що протягом тривалого часу він жив в умовах непридатних для проживання. Він також зазначав, що він і його дружина головним чином постраждали від тривалої невизначеності щодо долі цього провадження.

37. Суд зауважує, що у згаданій вище справі *Brumărescu* порушення статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції було встановлене, оскільки остаточне рішення, яким за заявником визнавалось право власності на будинок, було скасоване Верховним Судом Юстиції за заявою Міністра юстиції. У цій справі остаточним рішенням від 30 травня 1994 року відповідачі в національному процесі (шахта, що знаходилась у державній власності, і радгосп) були зобов’язані збудувати заявнику новий будинок після того, як вони пошкодили його існуючу власність. Таким чином, це рішення ясно встановило майнове право заявника. Проте, через чотири роки, в порушення інтересів заявника це рішення було скасоване за ініціативою прокурора, який застосував свої дискреційні повноваження.

38. Це поставило заявника у ситуацію, в якій він знаходився у стані невизначеності щодо його житла на тривалий період часу, що становило для нього надмірний індивідуальний тягар (див. “*Immobiliare Saffi v. Italy*”, [GC], заява № 22774/93, п.59, ЄСПЛ 1999-V), беручи до уваги його фінансовий і соціальний стан, а також складні житлові умови.

39. Таким чином, Суд, вирішує, що тут було непропорційне і незаконне втручання у права заявника за статтею 1 Протоколу № 1 до Конвенції. Таким чином, тут було порушення цього положення.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

40. Стаття 41 Конвенції передбачає:

“Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє законодавство відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткову сатисфакцію, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію”.

A. Матеріальна шкода

41. Заявник скаржився, що призначена йому матеріальна компенсація, відповідала шкоді, завданій його будинку підземними роботами. Таким чином, він просив Суд надати йому компенсацію за пошкодження його власного

будинку. Він також просив Суд надати йому компенсацію за поламаний автомобіль, його та його дружини заощадження у Державному Ощадному Банку, вбивство його сина і викрадення його землі. Заявник не визначив точний розмір його вимоги.

42. Уряд зазначав, що вимоги заявника щодо справедливої сатисфакції були подані з порушенням встановленого строку, і таким чином, не мають братись до уваги.

43. Суд відхиляє зауваження Уряду, оскільки 10 грудня 2004 року Голова другої секції вирішив долучити вимоги заявника до матеріалів справи (пункт 1 Правила 38 Регламенту Суду).

44. Суд повторює, що рішення, яким він встановлює порушення Конвенції, покладає на відповідну державу позитивне зобов'язання припинити порушення і надати відшкодування за його наслідки таким чином, щоб відновити настільки, наскільки це можливо, ситуацію, що існувала до порушення. Держави-учасниці, в принципі, вільні у виборі засобів, якими вони виконуватимуть рішення Суду. Проте, якщо природа порушення передбачає *restitution in integrum*, держава-відповідач має його забезпечити. Якщо національне законодавство не передбачає, або передбачає лише часткове, відшкодування, стаття 41 наділяє Суд повноваженням надати потерпілій стороні відповідне відшкодування (див. “*Papamichalopoulos and Others v. Greece*” (стаття 50), рішення від 31 жовтня 1995 року, Серія А № 330-Б стор. 58-59, п.34).

45. Суд вирішує, що за обставин цієї справи, виплата компенсації за новий будинок, який мав бути побудований, і компенсації за шкоду майну, яке знаходилось у старому будинку, які б відповідали, присудженому остаточним рішенням Добропільського міського суду від 30 травня 1994 року, відновили б стан заявника до попереднього, що не порушував пункт 1 статті 6 Конвенції і статтю 1 Протоколу № 1 до Конвенції. Таким чином, як матеріальну шкоду Суд присуджує оціночну вартість запропонованого нового будинку і землі навколо нього, як визначено рішенням Добропільського міського суду від 30 травня 1994 року, у розмірі 25 000 ЄВРО. Він також вирішує, що ця сума включає компенсацію за майнові втрати заявника (див. пункт 13 вище).

Б. Нематеріальна шкода

46. Суд вважає, що заявник може вважатись таким, що зазнав певного ступеня розчарування і моральних страждань у зв'язку з тривалим періодом непевності, якої він зазнав в результаті скасування рішення, винесеного на його користь, яке набуло статусу остаточного і підлягало виконанню. Він, таким чином, присуджує йому, об'єктивно оцінюючи ситуацію, на відшкодування нематеріальної шкоди кошти у сумі 2 500 ЄВРО.

В. Пеня

47. Суд вважає за доцільне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського Центрального Банку, до якої мають бути додані три відсотки.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ, СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Визнає* частину заяви щодо скасування ухвал 10 вересня 1997 року, 1 вересня 1999 року та 2 серпня 2000 року неприйнятними;
2. *Вирішує*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;
3. *Вирішує*, що було порушення статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції;
4. *Вирішує*, що:
 - (а) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити заявнику, такі кошти, які мають бути конвертовані в українські гривні за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 25 000 ЄВРО (двадцять п'ять тисяч ЄВРО) на відшкодування матеріальної шкоди;
 - (ii) 2 500 ЄВРО (дві тисячі п'ятсот ЄВРО) на відшкодування нематеріальної шкоди;
 - (iii) суму будь-якого податку, який може бути стягнуто з заявника
 - (б) у випадку несплати чи несвоечасної сплати державою-відповідачем належної заявникові суми, на неї нараховуватиметься пеня, яка дорівнює граничній позичковій ставці Європейського Центрального Банку плюс три відсотки, з часу, коли закінчиться вищезгаданий тримісячний строк, і до моменту повного розрахунку.
5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 8 листопада 2005 року відповідно до пунктів 2 та 3 Правила 77 Регламенту Суду.

С. Долле
Секретар секції

Ж. П. Коста
Голова секції